

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2010 m. kovo 2 d.*

Byloje C-135/08

dėl *Bundesverwaltungsgericht* (Vokietija) 2008 m. vasario 18 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2008 m. balandžio 3 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Janko Rottmann

prieš

Freistaat Bayern,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurių sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, E. Levits ir P. Lindh, teisėjai C. W. A. Timmermans, A. Rosas, E. Juhász, G. Arestis, A. Borg Barthet, M. Ilešič, A. Ó Caoimh (pranešėjas) ir L. Bay Larsen,

* Proceso kalba: vokiečių.

generalinis advokatas M. Poiares Maduro,

posėdžio sekretorius B. Fülöp, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2009 m. balandžio 21 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- J. Rottmann, atstovaujamo profesoriaus W. Meng ir advokato H. Heinhold,
- Freistaat Bayern, atstovaujamos *Oberlandesanwalt* J. Mehler ir *Oberlandesanwalt* M. Niese,
- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos M. Lumma, N. Graf Vitzthum ir B. Klein,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos L. Van den Broeck,
- Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek,
- Estijos vyriausybės, atstovaujamos L. Uibo,

- Graikijos vyriausybės, atstovaujamos K. Georgiadis, S. Alexandridou ir G. Pagianni,
- Latvijos vyriausybės, atstovaujamos E. Eihmane, U. Dreimanis ir K. Drēviņa,
- Austrijos vyriausybės, atstovaujamos E. Riedl ir T. Fülöp, padedamų eksperto H. Eberwein,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos M. Dowgielewicz,
- Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos S. Grünheid ir D. Maidani,

susipažinęs su 2009 m. rugsėjo 30 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- ¹ Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl EB sutarties nuostatų dėl Europos Sąjungos pilietybės išaiškinimo.

- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp J. Rottmann ir *Freistaat Bayern* (Bavarijos federalinė žemė) dėl to, kad ši atšaukė pareiškėjo pagrindinėje byloje natūralizaciją.

Teisinis pagrindas

Europos Sąjungos teisė

- 3 Deklaracija Nr. 2 dėl valstybės narės pilietybės, kurią valstybės narės pridėjo prie Europos Sąjungos sutarties Baigiamojo akto (OL C 191, 1992, p. 98), suformuluota taip:

„Konferencija skelbia, kad kaskart Europos bendrijos steigimo sutartyje darant nuorodą į valstybių narių piliečius, klausimas, ar asmuo yra valstybės narės pilietis, sprendžiamas remiantis tik suinteresuotos valstybės narės nacionalinės teisės aktais. <...>“

- 4 1992 m. gruodžio 11 ir 12 d. Edinburge per Europos Vadovų Tarybos susitikimą priimto valstybių ar vyriausybių vadovų sprendimo dėl tam tikrų su Europos Sąjungos sutartimi susijusių problemų, kurias nurodė Danija (OL C 348, 1992, p. 1), A dalyje nustatyta:

„Europos Sąjungos steigimo sutarties antrosios dalies nuostatomis dėl Sąjungos pilietybės valstybių narių piliečiams suteikiamos papildomos teisės ir apsauga, kaip numatyta minėtoje dalyje. Jos niekaip nepakeičia nacionalinės pilietybės. Klausimas,

ar asmuo turi valstybės narės pilietybę, sprendžiamas vien pagal suinteresuotos valstybės narės nacionalinę teisę.“

Nacionalinės teisės aktai

Vokietijos teisės aktai

- 5 Vokietijos Konstitucijos (*Grundgesetz*) 16 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Vokietijos pilietybė negali būti atimta. Pilietybės gali būti netenkama tik pagal įstatymą ir, kai tai įvyksta prieš atitinkamo asmens valią, tik jei toks asmuo dėl to netampa asmeniu be pilietybės.“

- 6 Iki 1999 m. gruodžio 31 d. galiojusios redakcijos Įstatymo dėl pilietybės (*Reichs- und Staatsangehörigkeitsgesetz*) 8 straipsnyje buvo nustatyta:

„Užsieniečiui, apsigyvenusiam Vokietijos teritorijoje, jo prašymu federalinė žemė, kurios teritorijoje jis gyvena, gali suteikti pilietybę, kai jis:

1. <...>

2. Neatitinka išsiuntimo sąlygų pagal Užsieniečių įstatymo (*Ausländergesetz*) 46 straipsnio 1–4 dalis ir 47 straipsnio 1 arba 2 dalis.

3. Savo apsigyvenimo vietoje rado nuosavą gyvenamąjį būstą arba darbą.

<...>“

7 Pagal Vokietijos teisės nuostatas dėl pilietybės, taikytinas pagrindinėje byloje, užsieniečio natūralizacija iš esmės priklauso nuo to, ar jis atsisako arba netenka anksčiau turėtos pilietybės.

8 Bavarijos viešojo administravimo įstatymo (*Bayerisches Verwaltungsverfahrensgesetz*) 48 straipsnio 1 ir 2 dalys suformuluotos taip:

„1. Neteisėtas administracinis aktas gali būti visas ar iš dalies *ex nunc* arba *ex tunc* atšauktas, net šiam tapus neskundžiamu. <...>

2. Neteisėtas administracinis aktas, kuriuo suteikiama vienkartinė ar periodinė išmoka pinigais arba daloma išmoka natūra, arba kuris yra tokios išmokos sąlyga, negali būti atšauktas, jei išmokos gavėjas pasitikėjo tokio administracinio akto galiojimu ir jeigu jo lūkesčiai, palyginti su viešuoju interesu jį atšaukti, pripažįstami verti apsaugos. <...> Gavėjas negali remtis lūkesčiais, jeigu jis:

- 1) pasiekė, kad administracinis aktas būtų priimtas, apgaule, grasinimu arba papirkinėjimu;
- 2) pasiekė, kad administracinis aktas būtų priimtas, nurodydamas neteisingus arba neišsamius duomenis;
- 3) žinojo apie administracinio akto neteisėtumą arba to nežinojo dėl didelio aplaidumo.

<...> [Tokiais] atvejais administracinis aktas paprastai panaikinamas atgaline data.“

Austrijos teisės aktai

- 9 Pagal Įstatymo dėl pilietybės (*Staatsbürgerschaftsgesetz*, BGBl. 311/1985, toliau – *StbG*) 27 straipsnio 1 dalį:

„Asmuo, savo prašymu, pareiškimu arba aiškiu sutikimu gavęs užsienio šalies pilietybę, netenka Austrijos pilietybės, jeigu prieš tai jam nebuvo aiškiai suteikta teisė [ją] išsaugoti.“

- 10 Pagal *StbG* 28 straipsnio 1 dalies pirmą punktą leidimas išsaugoti Austrijos pilietybę suteikiamas, jeigu tai atitinka Austrijos Respublikos interesą dėl suinteresuotojo

asmens atliktų ar tikėtinų veiksmų arba dėl ypatingų priežasčių, į kurias būtina atsižvelgti.

11 Iš Austrijos vyriausybės pastabų matyti, kad pagal Austrijos teisę natūralizacijos būdu įgytos kitos valstybės pilietybės netekimas – nepaisant to, ar natūralizacijos valstybės teisės sistemoje jos netenkama *ex nunc* ar *ex tunc*, automatiškai nereiškia, kad suinteresuotas asmuo, netekęs Austrijos pilietybės dėl to, kad įgijo kitos valstybės pilietybę, atgaline data atgauna Austrijos pilietybę.

12 Šios vyriausybės teigimu, tokiu atveju Austrijos pilietybę galima atgauti tik ją suteikus administraciniu aktu, jeigu įvykdomos atitinkamos *StbG* 10 ir paskesniuose straipsniuose numatytos sąlygos.

13 2006 m. kovo 23 d. įsigaliojusios redakcijos *StbG* 10 straipsnyje nustatyta:

„1. Išskyrus atvejus, kai šis federalinis įstatymas numato ką kita, pilietybė užsieniečiui gali būti suteikta, tik jeigu:

- 1) jis ne mažiau kaip dešimt metų teisėtai ir nepertraukiamai gyvena federalinėje teritorijoje ir ne mažiau kaip penkerius metus turi joje nuolatinę gyvenamąją vietą;
- 2) įsiteisėjusiu nacionalinio ar užsienio teismo nuosprendžiu nebuvo nuteistas laisvės atėmimo bausme už vieną ar kelis tyčinius nusikaltimus <...>;

- 3) įsiteisėjusiu nacionalinio teismo nuosprendžiu nebuvo nuteistas laisvės atėmimo bausme už finansinį pažeidimą;
- 4) nacionaliniame teisme jam nėra iškelta baudžiamoji byla dėl tyčinio nusikaltimo arba finansinio pažeidimo, už kuriuos gali būti skirta laisvės atėmimo bausmė;

<...>

2. Pilietybė užsieniečiui negali būti suteikta, jeigu:

<...>

- 2) jis daugiau nei kartą įsiteisėjusiais sprendimais buvo nubaustas už ypač sunkų administracinį pažeidimą, <...>

<...>

4. 1 dalies 1 punkto sąlyga [bei] 2 dalies 2 punkte numatyta pilietybės suteikimo kliūtis <...> netaikomos:

- 1) federalinėje teritorijoje gyvenančiam užsieniečiui, kuris ne mažiau kaip dešimt metų nepertraukiamai turėjo Austrijos pilietybę ir neteko jos ne dėl to, kad ji buvo atimta <...>;

<...>“

Tarptautinė teisė

Visuotinė žmogaus teisių deklaracija

- ¹⁴ Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos, priimtos Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 1948 m. gruodžio 10 d., 15 straipsnyje nustatyta:

„1. Kiekvienas turi teisę į pilietybę.

2. Niekam negali būti savavališkai atimta jo pilietybė arba teisė ją pakeisti.“

Konvencija dėl asmenų be pilietybės skaičiaus mažinimo

- 15 Konvencijos dėl asmenų be pilietybės skaičiaus mažinimo, sudarytos Niujorke 1961 m. rugpjūčio 30 d. ir įsigaliojusios 1975 m. gruodžio 13 d., 7 straipsnis suformuluotas taip:

„1. a) Jei susitariančiosios valstybės teisės aktuose numatyta galimybė atsisakyti pilietybės, atsisakymo atveju suinteresuotas asmuo savo pilietybės netenka tik tuomet, jeigu jis turi arba įgyja kitos valstybės pilietybę;

<...>

2. Susitariančiosios valstybės pilietis, kuris kitoje valstybėje pateikia prašymą suteikti pilietybę, savo pilietybės netenka tik tuomet, jei įgyja kitos valstybės pilietybę arba gauna garantiją dėl pilietybės suteikimo.

3. Nepažeidžiant šio straipsnio 4 ir 5 dalių nuostatų, asmuo negali prarasti pilietybės, jeigu dėl to tampa asmeniu be pilietybės, nes išvyksta iš savo pilietybės šalies, gyvena užsienyje, neprisiregistruoja arba dėl kitų panašių priežasčių.

4. Natūralizacijos būdu pilietybę gavęs asmuo gali netekti pilietybės dėl to, kad gyvena užsienyje susitariančiosios valstybės nustatytą laikotarpį, kuris negali būti trumpesnis nei septyneri metai iš eilės, jei kompetentingoms institucijoms nepareiskia apie ketinimą išlaikyti savo pilietybę.

<...>

6. Išskyrus šiame straipsnyje numatytus atvejus, asmuo negali prarasti susitariančiosios valstybės pilietybės, jei dėl to tampa asmeniu be pilietybės, net jei tokio praradimo aiškiai nedraudžia nė viena kita šios Konvencijos nuostata.“

16 Šios konvencijos 8 straipsnyje nustatyta:TM

„1. Susitariančiosios valstybės negali atimti iš asmens pilietybės, jei dėl to jis taptų asmeniu be pilietybės.

2. Nukrypstant nuo šio straipsnio pirmos dalies nuostatų, iš asmens gali būti atimta susitariančiosios valstybės pilietybė:

- a) jei pagal 7 straipsnio 4 ir 5 dalis leidžiama numatyti, kad asmuo netenka pilietybės;
- b) jei pilietybę jis gavo pateikęs neteisingą informaciją arba sukčiaudamas.

<...>

4. Susitariančioji valstybė gali pasinaudoti galimybe atimti iš asmens pilietybę, laikydamosi šio straipsnio 2 ir 3 dalyse apibrėžtų sąlygų, tik numačius tai įstatyme, pagal kurį suinteresuotam asmeniui suteikiama galimybė išnaudoti teisių gynbos priemones teisme arba kitoje nepriklausomoje įstaigoje.“

- ¹⁷ Minėtos konvencijos 9 straipsnyje numatyta, kad susitariančiosios valstybės negali atimti iš asmens ar asmenų grupės pilietybės dėl rasinių, etninių, religinių ar politinių motyvų.

Europos konvencija dėl pilietybės

- ¹⁸ 1997 m. lapkričio 6 d. Europos konvencija dėl pilietybės buvo priimta Europos Taryboje ir įsigaliojo 2000 m. kovo 1 dieną. Nuo šios datos ji galioja Austrijoje, o 2005 m. gegužės 11 d. ją ratifikavo Vokietijos Federacinė Respublika. Pagal šios konvencijos 3 straipsnį:

„1. Kiekviena valstybė pagal savo teisę nustato, kas yra jos piliečiai.

2. Kitos valstybės šią teisę pripažįsta tiek, kiek ji atitinka tarptautines konvencijas, paprotinę tarptautinę teisę ir teisės principus, paprastai sietinus su pilietybe.“

19 Pagal šios konvencijos 4 straipsnį:

„Kiekvienos valstybės, kuri yra šios konvencijos šalis, teritorijoje pilietybei taikomos teisės normos grindžiamos šiais principais:

- a) kiekvienas asmuo turi teisę į pilietybę;
- b) būtina vengti asmenų be pilietybės statuso;
- c) negalima savavališkai atimti iš bet kurio asmens pilietybės;

<...>“

20 Aptariamą konvencijos 7 straipsnį suformuluotas taip:

„1. Valstybė, kuri yra šios Konvencijos Šalis, savo vidaus teisėje negali numatyti pilietybės netekimo *ex lege* arba pilietybės netekimo valstybės iniciatyva, išskyrus šiuos atvejus:

- a) savanoriškai įgijus kitos valstybės pilietybę;

- b) įgijus valstybės, kuri yra šios Konvencijos Šalis, pilietybę apgaulės būdu, pateikiant melagingą informaciją arba nuslepiant kokius nors svarbius duomenis apie pareiškėją;

<...>

3. Valstybė, kuri yra šios Konvencijos Šalis, savo vidaus teisėje negali numatyti pilietybės netekimo pagal šios straipsnio 1 ir 2 punktus, jeigu dėl to atitinkamas asmuo liktų be pilietybės, išskyrus šio straipsnio 1 punkto b papunktyje nurodytais atvejais.“

- 21 Europos konvencijos dėl pilietybės 9 straipsnyje numatyta, kad kiekviena valstybė, kuri yra šios Konvencijos Šalis, vidaus teisės numatytais atvejais ir sąlygomis turi palengvinti pilietybės grąžinimą buvusiems piliečiams, kurie teisėtai ir nuolat gyvena jos teritorijoje.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 22 Pareiškėjas pagrindinėje byloje gimė Grace (Austrija) ir iš pradžių buvo Austrijos Respublikos pilietis pagal gimimą.
- 23 1995 m. jis perkėlė savo gyvenamąją vietą į Miuncheną (Vokietija) po to, kai *Landesgericht für Strafsachen Graz* (Graco baudžiamųjų bylų apygardos teismas) pradėjo tyrimą jo atžvilgiu ir jį apklausė įtariant (jo ginčijamu) dideliu sistemingu sukčiavimu.

- 24 1997 m. vasario mėnesį *Landesgericht für Strafsachen Graz* išdavė nacionalinį pareiškėjo pagrindinėje byloje arešto orderį.
- 25 1998 m. vasario mėnesį pareiškėjas pagrindinėje byloje pateikė prašymą suteikti Vokietijos pilietybę. Per pilietybės suteikimo procedūrą jis nepaminėjo jo atžvilgiu Austrijoje vykdomo baudžiamojo tyrimo. 1999 m. sausio 25 d. pilietybės suteikimo dokumentas jam buvo įteiktas 1999 m. vasario 5 dieną.
- 26 Pareiškėjui pagrindinėje byloje suteikus Vokietijos pilietybę, jis neteko Austrijos pilietybės, kaip numatyta pagal Austrijos teisę.
- 27 1999 m. rugpjūčio mėnesį Miuncheno miesto administraciją pasiekė Graco miesto administracijos informacija, kad pareiškėjo pagrindinėje byloje atžvilgiu šiame mieste išduotas arešto orderis. Be to, 1999 m. rugsėjo mėnesį Austrijos prokuratūra pranešė Miuncheno miesto administracijai, kad dar 1995 m. liepos mėnesį *Landesgericht für Strafsachen Graz* buvo apklausęs pareiškėją pagrindinėje byloje kaip įtariamąjį.
- 28 Atsižvelgdama į šias aplinkybes, *Freistaat Bayern*, išklausiusi pareiškėją pagrindinėje byloje, 2000 m. liepos 4 d. atgaline data atšaukė sprendimą dėl pilietybės suteikimo, nes pareiškėjas pagrindinėje byloje nutylėjo apie Austrijoje vykdomą tyrimą ir taip apgaule įgijo Vokietijos pilietybę. Sprendimas atšaukti suteiktą Vokietijos pilietybę dar neįsiteisėjo, nes pareiškėjas pagrindinėje byloje pateikė ieškinį dėl šio sprendimo panaikinimo.
- 29 Nagrinėdamas bylą kaip apeliacinė instancija, *Bayerischer Verwaltungsgerichtshof* (Bavarijos vyriausiasis administracinis teismas) 2005 m. spalio 25 d. nusprendė, kad sprendimo dėl pilietybės suteikimo pareiškėjui pagrindinėje byloje atšaukimas, grindžiamas Bavarijos viešojo administravimo įstatymo 48 straipsnio 1 dalies pirmuoju

sakiniu, neprieštarauja Vokietijos teisei, nepaisant to, kad jam įsiteisėjus suinteresuotas asmuo taptų asmeniu be pilietybės.

³⁰ Šį 2005 m. spalio 25 d. sprendimą pareiškėjas pagrindinėje byloje apskundė kasacine tvarka *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis vyriausiasis administracinis teismas).

³¹ Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad pilietybės įgijimas dėl pareiškėjo apgaulės buvo neteisėtas *ab initio* ir todėl kompetentingos Vokietijos institucijos, pasinaudodamos savo diskrecija, galėjo atšaukti sprendimą ją suteikti. Jis pažymi, kad pagal taikytinas Austrijos teisės, t. y. *StbG*, nuostatas pareiškėjas pagrindinėje byloje šiuo metu neįvykdo nedelsiamo Austrijos pilietybės suteikimo sąlygų.

³² *Bayerischer Verwaltungsgerichtshof* savo sprendime pažymėjo, kad tuo atveju, jei dėl sprendimo dėl apgaule įgytos pilietybės suteikimo atšaukimo asmuo tampa asmeniu be pilietybės ir tai reiškia Sąjungos pilietybės praradimą, kad būtų laikomasi 1992 m. liepos 7 d. Teisingumo Teismo sprendime *Micheletti ir kt.* (C-369/90, Rink. p. I-4239) suformuluotos išlygos, pagal kurią valstybės narės savo kompetencija pilietybės srityje turi naudotis paisydamos Sąjungos teisės, užtenka, kad kompetentingos Vokietijos institucijos, naudodamosi vertinimo diskrecija, atsižvelgtų į Sąjungos pilietybės suteikiamų teisių reikšmę. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad jei būtų daroma prielaida, jog Sąjungos teisėje įtvirtinta pareiga atsisakyti panaikinti apgaule įgytą pilietybę, būtų iš esmės pažeista EB 17 straipsnio 1 dalimi pripažinta valstybių narių autonomija suvereniai spręsti savo pilietybės teisės koncepcijos klausimus.

³³ Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad ligšiolinėje Teisingumo Teismo praktikoje dar nėra pakankamai išaiškintos šios minėtame Sprendime *Micheletti ir kt.* suformuluotos išlygos reikšmė ir apimtis. Iš šios išlygos Teisingumo Teismas kildino tik principą, jog kitos valstybės narės pilietybės suteikimo pasekmių valstybė narė negali apriboti nustatydama papildomas sąlygas šios

pilietybės pripažinimui, kiek tai susiję su galimybe pasinaudoti EB sutartyje numatytais pagrindinėmis laisvėmis. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, nepakankamai aišku, ar asmens be pilietybės statusas ir anksčiau teisėtai įgytos Sąjungos pilietybės praradimas, susiję su sprendimo dėl pilietybės suteikimo atšaukimu, suderinami su Sąjungos teise, visų pirma su EB 17 straipsnio 1 dalimi.

34 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, jog bent jau įmanoma, kad Austrijos Respublika, kaip ankstesnės pareiškėjo pagrindinėje byloje pilietybės valstybė narė, laikydamosi lojalumo Sąjungai principo bei atsižvelgdama į Konvencijoje dėl pilietybės neturinčių asmenų skaičiaus mažinimo bei Europos konvencijos dėl pilietybės 7 straipsnio 1 dalies b punkte įtvirtintą požiūrį, turi pareigą atitinkamai aiškinti ir taikyti savo nacionalinę teisę arba ją pritaikyti taip, kad atitinkamas asmuo netaptų asmeniu be pilietybės, kai – kaip ir pagrindinėje byloje – tokiam asmeniui nebuvo leista išlaikyti pilietybės įgijus ją kitoje valstybėje.

35 Tokiomis aplinkybėmis *Bundesverwaltungsgericht* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar Bendrijos teisė prieštarauja Sąjungos pilietybės (ir su ja susijusių teisių bei pagrindinių laisvių) praradimo teisinėms pasekmėms dėl to, kad pagal [tam tikros valstybės narės] teisę teisėtai pateikus melagingus duomenis pasiektos natūralizacijos suteikiant vienos valstybės narės (Vokietijos Federacinės Respublikos) pilietybę atšaukimas lemia, jog dėl tarpusavio sąveikos su [kitos valstybės narės (Austrijos Respublikos)] pilietybę reglamentuojančiais teisės aktais – pareiškėjo [pagrindinėje byloje] atveju dėl pirminės [kitos valstybės narės (Austrijos Respublikos)] pilietybės neatgavimo – asmuo įgyja asmens be pilietybės teisinį statusą?

2. [Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai,] ar valstybė narė <...>, kuri suteikė pilietybę natūralizacijos būdu Europos Sąjungos piliečiui ir ketina atšaukti sprendimą dėl [tokios natūralizacijos], [kadangi pilietybė] gauta apgaule, paisydamas Bendrijos teisės turi visiškai arba laikinai atsisakyti <...> atšaukimo, jeigu arba kol toks atšaukimas sukeltų pirmajame klausime aprašytą Sąjungos pilietybės (ir su ja susijusių teisių bei pagrindinių laisvių) praradimo teisinę pasekmę, ar vis dėlto ankstesnės pilietybės valstybė narė <...>, atsižvelgdama į Bendrijos teisę, turi aiškinti ir taikyti arba atitinkamai pritaikyti savo nacionalinę teisę taip, kad tokia teisinė pasekmė neatsirastų?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo ir antrojo klausimo pirmosios dalies

- 36 Savo pirmuoju klausimu ir antrojo klausimo pirma dalimi, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar pagal Sąjungos teisę, visų pirma EB 17 straipsnį, valstybei narei draudžiama iš Sąjungos piliečio atimti apgaule įgytą šios valstybės narės pilietybę, jeigu dėl to suinteresuotas asmuo, tapdamas asmeniu be pilietybės, netenka Sąjungos piliečio statuso ir galimybės naudotis su juo susijusiomis teisėmis, nes įgijęs tokios valstybės narės pilietybę natūralizacijos būdu, suinteresuotas asmuo neteko savo kilmės valstybės narės pilietybės.
- 37 Visos vyriausybės, pateikusios pastabas Teisingumo Teismui, taip pat Bavarijos federalinė žemė ir Europos Bendrijų Komisija, teigia, kad pilietybės įgijimo ir netekimo taisyklės priklauso valstybių narių kompetencijai. Kai kurios iš jų daro išvadą, kad sprendimas dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos būdu akto panaikinimo, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, negali patekti į Sąjungos teisės taikymo sritį. Šiuo atžvilgiu jos nurodo deklaraciją Nr. 2 dėl valstybės narės pilietybės, kurią valstybės narės pridėjo prie Europos Sąjungos sutarties Baigiamojo akto.

- 38 Vokietijos ir Austrijos vyriausybės taip pat teigia, kad priimant sprendimą dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos būdu pareiškėjui pagrindinėje byloje akto panaikinimo jis buvo Vokietijos pilietis, gyvenantis Vokietijoje, kuriam buvo skirtas Vokietijos institucijos priimtas administracinis aktas. Taigi šių vyriausybių, kurioms pritaria Komisija, teigimu, tai vidaus situacija, visiškai nesusijusi su Sąjungos teise, ir pastaroji netaikytina vien dėl to, kad valstybė narė priima priemonę vieno iš savo piliečių atžvilgiu. Aplinkybė, kad tokioje situacijoje, kokia susiklostė pagrindinėje byloje, suinteresuotas asmuo iki natūralizacijos pasinaudojo teise į judėjimo laisvę, savaime negali būti tarpvalstybinis elementas, galintis būti reikšmingas šio sprendimo dėl pilietybės suteikimo panaikinimo atžvilgiu.
- 39 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką pilietybės įgijimo ir netekimo sąlygų nustatymas, kaip numatyta tarptautinėje teisėje, priklauso kiekvienos valstybės narės kompetencijai (minėto Sprendimo *Micheletti ir kt.*, 10 punktas; 1999 m. lapkričio 11 d. Sprendimo *Mesbah*, C-179/98, Rink. p. I-7955, 29 punktas ir 2004 m. spalio 19 d. Sprendimo *Zhu ir Chen*, C-200/02, Rink. p. I-9925, 37 punktas).
- 40 Tiesa, kad aiškinant EB sutartį, konkrečiai – siekiant nustatyti pastarosios taikymo sritį asmenų atžvilgiu, reikia atsižvelgti į deklaraciją Nr. 2 dėl valstybės narės pilietybės, kurią valstybės narės pridėjo prie Europos Sąjungos sutarties Baigiamojo akto, ir 1992 m. gruodžio 11 ir 12 d. Edinburge per Europos Vadovų Tarybos susitikimą priimtą valstybių ar vyriausybių vadovų sprendimą dėl tam tikrų su Europos Sąjungos sutartimi susijusių problemų, kurias nurodė Danija, kuriais buvo siekiama išaiškinti valstybėms narėms ypač svarbų klausimą, t. y. nustatyti Sąjungos teisės nuostatų, kuriose minima piliečio sąvoka, taikymo sritį asmenų atžvilgiu.
- 41 Tačiau faktas, kad klausimas priklauso valstybių narių kompetencijai, neriboja principo, kad į Sąjungos teisės taikymo sritį patenkančiose situacijose atitinkamos nacionalinės teisės nuostatos turi atitikti Sąjungos teisę (dėl nacionalinės teisės nuostatų baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso srityse žr. 1998 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Bickel ir Franz*, C-274/96, Rink. p. I-7637, 17 punktą; dėl asmenvardžius reglamentuojančių nacionalinės teisės normų – 2003 m. spalio 2 d. Sprendimo *Garcia Avello*, C-148/02, Rink. p. I-11613, 25 punktą; dėl su tiesioginiais mokesčiais susijusių nacionalinės teisės normų – 2005 m. liepos 12 d. Sprendimo *Schempp*, C-403/03,

Rink. p. I-6421, 19 punktą ir dėl nacionalinės teisės normų, kuriomis nustatomi asmenys, turintys teisę balsuoti ir būti kandidatai Europos Parlamento rinkimuose – 2006 m. rugsėjo 12 d. Sprendimo *Ispanija prieš Jungtinę Karalystę*, C-145/04, Rink. p. I-7917, 78 punktą).

- 42 Akivaizdu, kad Sąjungos piliečio – kurio, kaip ir pareiškėjo pagrindinėje byloje, atžvilgiu valstybės narės institucijos priima sprendimą dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos būdu akto panaikinimo, dėl kurio jis, netekęs iš pradžių turėtos kitos valstybės narės pilietybės, atsiduria situacijoje, galinčioje lemti EB 17 straipsniu suteikto statuso ir su juo susijusių teisių praradimą, – situacija pagal savo pobūdį ir pasekmes priklauso Sąjungos teisės sričiai.
- 43 Kaip ne kartą yra nurodęs Teisingumo Teismas, siekiama, kad ES pilietybė būtų valstybių narių piliečių esminis statusas (žr., be kita ko, 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Grzelczyk*, C-184/99, Rink. p. I-619331 punktą ir 2002 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Baumbast ir R*, C-413/99, Rink. p. I-7091, 82 punktą).
- 44 EB 17 straipsnio 2 dalimi su šiuo statusu susietos EB sutartyje numatytos pareigos ir teisės, tarp jų ir teisė remtis EB 12 straipsniu visose *ratione materiae* Bendrijos teisei priklausančiose situacijose (žr., be kita ko, 1998 m. gegužės 12 d. Sprendimo *Martínez Sala*, C-85/96, Rink. p. I-2691, 62 punktą ir minėto Sprendimo *Schempp* 17 punktą).
- 45 Taigi įgyvendindamos savo kompetenciją pilietybės srityje valstybės narės privalo laikytis Sąjungos teisės (minėtų sprendimų *Micheletti ir kt.* 10 punktas; *Mesbah* 29 punktas; 2001 m. vasario 20 d. Sprendimo *Kaur*, C-192/99, Rink. p. I-1237, 19 punktas bei minėto Sprendimo *Zhu ir Chen* 37 punktas).

- 46 Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas turi priimti prejudicinį sprendimą dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo užduotų klausimų, susijusių su sąlygomis, kuriomis Sąjungos pilietis dėl to, kad neteko savo pilietybės, gali prarasti Sąjungos piliečio statusą ir dėl to netekti su juo susijusių teisių.
- 47 Šiuo atžvilgiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui iš esmės kyla klausimas dėl išlygos, suformuluotos šio sprendimo 45 punkte nurodytoje Teisingumo Teismo praktikoje, pagal kurią įgyvendindamos savo kompetenciją pilietybės srityje valstybės narės privalo laikytis Sąjungos teisės, ir dėl šios išlygos pasekmių tokioje situacijoje, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje.
- 48 Išlyga, pagal kurią būtina laikytis Sąjungos teisės, neturi įtakos Teisingumo Teismo pripažintam tarptautinės teisės principui, minėtam šio sprendimo 39 punkte, pagal kurį valstybės narės yra kompetentingos nustatyti pilietybės įgijimo ir netekimo sąlygas, tačiau įtvirtina principą, pagal kurį Sąjungos piliečių atveju įgyvendinant tokią kompetenciją, kai daromas poveikis Sąjungos teisės sistemos įtvirtintoms ir saugomoms pagrindinėms teisėms, kaip yra sprendimo dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos būdu akto panaikinimo atveju, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, taikoma teisminė kontrolė dėl atitikties Sąjungos teisei.
- 49 Priešingai nei ieškovė byloje, kurioje buvo priimtas minėtas Sprendimas *Kaur*, kuri neatitiko Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės piliečio apibrėžties ir dėl to iš jos negalėjo būti atimtos iš Sąjungos pilietybės statuso kylančios teisės, pareiškėjas pagrindinėje byloje neginčijamai iš pradžių turėjo Austrijos, o vėliau – Vokietijos pilietybę, ir todėl naudojosi minėtu statusu ir su juo susijusiomis teisėmis.
- 50 Tačiau, kaip savo Teisingumo Teismui pateiktose pastabose pažymėjo keletas vyriausybių, tuo atveju, kai sprendimas dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos būdu akto panaikinimo, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, grindžiamas suinteresuoto asmens sukčiavimu per atitinkamos pilietybės įgijimo procedūrą, toks sprendimas galėtų atitikti Sąjungos teisę.

- 51 Iš tiesų sprendimas dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos būdu akto panaikinimo, jį motyvuojant nesąžiningais veiksmais, atitinka viešojo intereso reikalavimą. Šiuo atžvilgiu teisėta, kad valstybė narė siekia apsaugoti ypatingą solidarumo ir lojalumo ryšį tarp savęs ir savo piliečių bei teisių ir pareigų abipusiškumą, kurie yra pilietybės santykių pagrindas.
- 52 Šią išvadą dėl principinio sprendimo dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos būdu akto panaikinimo, priimto aplinkybėmis, kokios susiklosčiusios pagrindinėje byloje, teisėtumo patvirtina atitinkamos Konvencijos dėl asmenų be pilietybės skaičiaus mažinimo nuostatos. Jos 8 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad iš asmens gali būti atimta susitariančiosios valstybės pilietybė, jei tokią pilietybę gavo pateikęs neteisingą informaciją arba sukčiaudamas. Europos konvencijos dėl pilietybės 7 straipsnio 1 ir 3 dalyse valstybei, kuri yra šios konvencijos šalis, taip pat nedraudžiama atimti iš asmens pilietybės, net jeigu dėl to jis taptų asmeniu be pilietybės, jei pilietybė įgyta apgaulės būdu, pateikiant melagingą informaciją arba nuslepianč kokius nors svarbius duomenis apie tokį asmenį.
- 53 Be to, minėta išvada atitinka bendrąją Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 15 straipsnio 2 dalyje ir Europos konvencijos dėl pilietybės 4 straipsnio c punkte įtvirtintą tarptautinės teisės principą, pagal kurį negalima savavališkai atimti iš bet kurio asmens pilietybės. Kai valstybė atima iš asmens pilietybę dėl pastarojo apgaulingo elgesio, įrodyto pagal įstatymą, tokio atėmimo negalima laikyti savavališku aktu.
- 54 Tokie argumentai dėl principinio sprendimo dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos būdu akto panaikinimo, motyvuojant nesąžiningais veiksmais, teisėtumo iš esmės galioja ir tuomet, kai dėl tokio panaikinimo atitinkamas asmuo netenka ne tik natūralizacijos valstybės narės, bet ir Sąjungos pilietybės.
- 55 Tačiau tokiu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, prirėikęs patikrinęs šio sprendimo proporcingumą pagal nacionalinę teisę, taip pat turi

patikrinti, ar sprendimas atimti pilietybę pagrindinėje byloje atitinka proporcingumo principą, kiek tai susiję su minėto sprendimo pasekmėmis atitinkamo asmens padėčiai, atsižvelgiant į Sąjungos teisę.

- 56 Todėl, atsižvelgiant į pirminėje teisėje Sąjungos piliečio statusui skiriamą svarbą, nagrinėjant sprendimą dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos būdu akto panaikinimo būtina atsižvelgti į tokio sprendimo galimas pasekmes suinteresuotam asmeniui ir tam tikrais atvejais jo šeimos nariams, kiek tai susiję su teisių, kuriomis naudojasi kiekvienas Sąjungos pilietis, pradimu. Šiuo atžvilgiu visų pirma svarbu patikrinti, ar toks pradimas pateisinamas atsižvelgiant į suinteresuoto asmens padaryto pažeidimo sunkumą, laiką, praėjusį nuo sprendimo suteikti pilietybę natūralizacijos būdu iki sprendimo dėl pilietybės suteikimo akto panaikinimo, ir galimybę suinteresuotam asmeniui atgauti savo pirminę pilietybę.
- 57 Kalbant konkrečiai apie pastarąjį aspektą, pasakytina, kad valstybė narė, kurios pilietybė įgyta apgaule, negali būti laikoma įpareigota, taikant EB 17 straipsnį, atsisakyti sprendimo suteikti pilietybę atšaukimo vien dėl to, kad suinteresuotas asmuo neatgavo savo kilmės valstybės narės pilietybės.
- 58 Vis dėlto nacionalinis teismas turi įvertinti, ar, atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes, proporcingumo principo paisymas reikalauja, kad iki tokio sprendimo dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos būdu akto panaikinimo įsigaliojimo suinteresuotam asmeniui būtų suteiktas protingas terminas, kad jis galėtų pabandyti atgauti savo kilmės valstybės narės pilietybę.
- 59 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą ir antrojo klausimo pirmą dalį reikia atsakyti, kad pagal Sąjungos teisę, ir visų pirma EB 17 straipsnį, valstybei narei nedraudžiama atimti iš Sąjungos piliečio šios valstybės narės natūralizacijos būdu suteiktos pilietybės, jeigu ji gauta apgaule, su sąlyga, kad toks sprendimas atimti pilietybę nepažeidžia proporcingumo principo.

Dėl antrojo klausimo antrosios dalies

- ⁶⁰ Antrojo klausimo antra dalimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar kai Sąjungos piliečio, atsidūrusio tokioje padėtyje, kaip pareiškėjas pagrindinėje byloje, atžvilgiu priimamas sprendimas dėl pilietybės suteikimo natūralizacijos būdu akto panaikinimo, dėl kurio jis rizikuoja netekti savo Sąjungos piliečio statuso, Sąjungos teisė, visų pirma EB 17 straipsnis, turi būti aiškinama taip, kad jo kilmės pilietybės valstybė narė privalo aiškinti savo nacionalinės teisės nuostatas taip, kad būtų užkirstas kelias tokiam netekimui ir jis galėtų atgauti tokią pilietybę.
- ⁶¹ Nagrinėjamu atveju pažymėtina, kad sprendimas dėl Vokietijos pilietybės suteikimo pareiškėjui pagrindinėje byloje akto panaikinimo dar netapo galutinis ir kad jo kilmės valstybė narė, t. y. Austrijos Respublika, nepriėmė jokio sprendimo dėl jo statuso.
- ⁶² Nagrinėjant šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą reikia atkreipti dėmesį į tai, kad šiame sprendime įtvirtinti principai dėl valstybių narių kompetencijos pilietybės srityje ir jų pareigos įgyvendinti šią kompetenciją laikantis Sąjungos teisės taikomi tiek natūralizacijos valstybės narei, tiek kilmės pilietybės valstybei narei.
- ⁶³ Tačiau Teisingumo Teismas negali nuspręsti dėl klausimo, ar pagal Sąjungos teisę draudžiamas sprendimas, kuris dar nėra priimtas. Kaip per teismo posėdį nurodė Austrijos vyriausybė, gali būti, jog Austrijos institucijos turės priimti sprendimą dėl to, ar pareiškėjas pagrindinėje byloje atgaus savo kilmės pilietybę, ir, priėmus tokį sprendimą, prireikus Austrijos teismai, atsižvelgdami į šią teismo sprendime įtvirtintus principus, turės įvertinti jo teisėtumą.

- ⁶⁴ Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nagrinėjant šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą nereikia priimti sprendimo dėl antrojo klausimo antros dalies.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- ⁶⁵ Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

Pagal Sąjungos teisę, ir visų pirma EB 17 straipsnį, valstybei narei nedraudžiama atimti iš Europos Sąjungos piliečio tokios valstybės narės natūralizacijos būdu suteiktos pilietybės, jeigu ji gauta apgaule, su sąlyga, kad toks sprendimas atimti pilietybę nepažeidžia proporcingumo principo.

Parašai.